

Amprender rumantsch cun en roboter

Riom: Students dall ETH èn s'occupos cugl rumantsch

Viseta on igls students er gia da Carmen Dedual (terza da san.), la collaboratura dalla Lia Rumantscha aint igl Grischun central.

FOTO G. N. STGIER

DA GION NUTEGN STGIER / ANR

■ **Amprender rumantsch cun meto-
 das pi simplas, pi modernas ed adat-
 tedas alla tecnica digitala dad ozan-
 de. Chegl è sto igl intent principal
 digl camp da labour a Riom da 20 stu-
 dents e studentas dall'ETH e dalla
 Scuola cantunala Coira.** I dat adegna
 persungas tgi s'occupan cugl ru-
 mantsch, tgi s'interesschan per chel
 lungatg e tgi lessan er amprender chel.
 Savens èn chegl persungas tgi èn da gli-
 anga tudestga u dad en oter lungatg,

omens, donnas, giuvenils ed unfants tgi
 dereivan da famiglias noua tgi angal igl
 bab u angal la mamma discorra ru-
 mantsch. Amprender rumantsch, chegl
 lessan er blers giasts tgi vagn betg angal
 an nossa regiun, mabagn er an otras vals
 rumantschas da noss cantun. I dat bagn
 fitg bungs meds da scola an rumantsch,
 gist chels tgi nous vagn an Surmeir tgi
 èn an rumantsch grischun valan er ord-
 vart noss cantun scu meds da scola
 exemplarics.

Betg codeschs u brochuras ed uscheia

Da menziunar è er tgi igls curs da ru-
 mantsch tgi èn dapertot bagn frequen-
 tos èn er ena buna plattafurma per far
 las amprenas cunaschientschas cun
 noss lungatg-mamma. Tge tgi mantga
 èn pitost meds moderns tgi sa drezzan
 a giuvenils, giovens ed a carschias tgi èn
 versos cun la tecnica digitala. Gist chel-
 las persungas peglian betg codeschs u
 brochuras ainta mang per amprender
 rumantsch, mabagn è per ellas ena me-

toda tecnica la pi simpla. Gist cun da chels meds moderns e simpels per amprender a discorrer e per ancleir rumantsch èn igls 20 students e studentas sa fatschentos l'emda passada a Riom.

Er s'occupos cun la cultura rumantscha

Avant tgi realisar lour visiuns ed ideias pigl project «Challenge Rumantsch» dall'ETH on mats e mattas visito instituziuns culturalas, dall'economia, da lungatg, turissem e gastronomia ed er fatg retschertgas anmez Coira. Tranter oter on igls students e las studentas vasia scu tgi RTR fò plessas emissiuns e tge scazi linguistic tgi è avant mang tar l'instituziun Dicziunari Rumantsch Grischun a Coira. Fatg on igls giovens er en viadi culinaric tras igl Grischun cun galdeir bunas tratgas grischunas tar *Sepp Waldegg* digl hotel Piz Mitgel a Savognin. Ultra da chegl èn er stos segl program referats digl scribent *Arno Camenisch*, da *Giovanni Netzer*, igl intendant digl Origen Festival Cultural e da *Walter Bieler*, igl inschignier per construcziuns da lenn.

En «Technorama» rumantsch

Eneda tgi igls students e las studentas on gia avonda «material» ed impuls dalla publicitad ins è ia vedlonder cun la realisaziun digls schinumnos «prototips». Chels duessan esser en ageid per far bunas experientschas cugl rumantsch, per scumanzar a discorrer rumantsch, per tgapeir chel e cunzont er per far chel lungatg pi popular. Luvro è nia an gruppas e per far igls «prototips» è nia zambergea cun palpieri, cartung, legos e modello cun pasta. En «Technorama» cun bleras infurmaziuns digl rumantsch an pled e maletg e cun dumondas e raspostas fiss cunzont ensatge per unfants e famiglias.

«En Teddy-Tutor»

Chegl è navot oter tgi en ursign da tar-magls, intelligent, tgi promovava la bilinguitad rumantsch-tudestg, tgi s'adattescha automaticamaintg all'abilitad digl unfant e tgi persequitescha er igl svilup tgi en unfant fò cun discorrer rumantsch. En schinumno «Hologram» per musicists u furmaziuns localas ed er en restaurant cun mobiglia tgi discorra via en roboter fiss er en med per far attent agl rumantsch. Scu tgi en schinumno «Food Truck Rumantsch» savess veir or ò ena gruppa da students e studentas er preschento alla fegn dall'emda da project a Riom. Spievels virtuals, a chels totga er igl avigneir, è igl aveis digls mats e dallaas mattas tgi fon l'ETH a Turitg e la Scola cantunala a Coira. Graztga a chels fiss pussebel dad eir visualmaintg tras tot las regiuns rumantschas e chegl an pled e maletg. Preschento è er nia en «app» tgi sa drezza an spezial ad unfants e cun struclar anturn sen chel vignan igls unfants accumpagneas dad ena muntanella ed en capricorn sur colms e vals. Digl reminent vign igl migler project preschento durant igl FEM 2018 a Tavo.